

9. Romantismus v českých zemích

Až ve 30. letech 19. stol. Slovanské téma již neaktuální, literatura ve slepé uličce. Konflikt didaktické a estetické fce.

Narozdil od Ruska a Polska zde ne pokroková šlechta s individuálně citěným odporem. Nové vědomí nese lidová a maloburžoazní vrstva, jež s ohledem na svou slabost pojetí světa na velkých ideálech a nadějích z minulosti; bojí se však střízlivého pohledu na realitu. Ne však KHM.

Karel Hynek Mácha (1810-1836)

Romantik i životem. Mládí na Karlově náměstí, vystudoval filosofii. Návštěvy hradů, dlouhé túry, ochotník a NO horlivec, v 26 cholera, po vydání máje (kritika: ohrožení zdravého vývoje čs společnosti). Eleonora Šomková - Lori - rozporuplný vztah v duchu jeho neusedlosti, nevypočitatelnosti.

Raný idealistou, touha „nové vlasti“ atp. Zkušenost: klam; trpké poznání, jež je však vůlí k pravdě (moderní rys). Země a tent oživot jsou jediná existence. Cítí osamění a vydeděnost, hledá plný život.

- **Máj** (1836) - lyrickoepická báseň u Bezdězu. Obsažena celá Máchova zkušenost. Jediná realita člověka je země teď a tady, po smrti je věčné nic, pokora před přírodou. Touha plného života (jako v dětství).

Otcem zavržený nyní loupežník strašný lesů pán Vilém zví o svedení Jarmily, než ji poznal. Zavraždí ho, avšak to otec. Noc ve vězení (ptá se po smyslu, bez víry v posmrtný život atd. - zde ztotožnění autora), poprava. Jarmila do jezera.

Od NO chiméra didaktičnosti a vlastenectví. Máj: umělecká stránka a subjektivní výpověď nade vše. Doba hrdinu nechápala. Mácha je na straně jeho vnitřního světa, nesmiřitelného s okolním světem.

Tragédie tří lidí míří k obvinění společnosti. Také jako tragédie člověka obecně, kdy se nikdo neptá po příčinách jednání, kdy nepochopení atp. Subjektivnost básně (výrazná autobiografie, např. zaměnění 3. za 1. osobu, přidání svého jména do zvolání).

Umělecké prostředky - velmi významné

Nové epitety (sg epiteton) - básnický přívlastek (májový večer - večerní máj). Protikladná spojení (na bílé zdi stříbrná zář...hluboko u věži temno pouhé). Hromadění podobně znějících slov (lhal lásky žel). Eufonie (využívání zvukových kvalit hlásek - libozvuk, opak je kakofonie) - Vše lazurným se pláštěm krylo (še-la-ý, se-lá-y). Hudebnost opakováním veršů. Originální oxymoróny (mrtvé milenky cit). Novočeský jamb (na koenc verše 1-slabičné slovo).

- Marinka (1834) - znát. Kompozice opery (hudební báseň).
- Cikáni (o lidech vyřazených ze společnosti), Křivoklad

Erbenova poezie se morálkou již hotového (společnost prochází změnami - hledá se) a uzavřeného mytu brání proti chaosu novědoby. Mácha konflikty odhaluje bez iluze, = první čs moderní básník.

Karel Jaromír Erben (1811-1870)

Kontrast k Máchovi. V lidové tvorbě vidí kořeny; literatura respekt k osobitosti národa = cesta k osvobození literatury z cizích vlivů. Srov. Čelakovský (ohlasová poezie), Erben původní. Zakladatel čs moderní balady.

Kytice z pověstí národních (1853)

13 balad. Velmi kvalitní, stále populární, živé poselství. ne sociální podtext

(Neruda, Wolker, Bezruč).

Komponovanost (zrcadlově shodné atributy, např. matka-dítě, vina a vykoupení, láska a smrt). Etičnost - porušení předem daného řádu konkrétní osobu, ne společností (ani motivace). Vinný se nebouří.

Nejsou romantičtí hrdinové, popisy přírody, subjektivní čas (Mácha). Baladická zkratka (děj během úderů hodin), čas jakoby se zastavil, je absolutní - etika. Přírodní motivy. vyrovnání s Máchou - Záhořovo lože - spása v pokoře jedince. ne autobiografie. Myšlenky klasicistní základ.

Dějové, popisné zkratky (zhuštěnost), úsporný jazyk (neslovesné věty, ne spojky) sevřenost, napětí, spád. Zvukomlaba (Vodník).

Sběr pohádek, tvorba umělých (Dlouhý, Široký a Bystrozraký).

Josef Kajetán Tyl (1808-1856)

Pohrobek NO. Miláček národa - organizoval první velké čs plesy. Význam jako dramatik (Kajetánské divadlo). Sentimentální romantická literatura. Cíl: čs divadlo důstojné místo ve společnosti. Fce her: vlastenectví a didaktičnost.

- novinář - Květy
- dramatické báchorky (dobro a zlo v rouchu pohádky; vítězí lidoá patriarchální morálka) - Strakonický dudák (1847) - Švanda
- současné - Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka (1834), Paličova dcera (1846)
- historické - Jan Hus (1848)

Konflikt např. s Josefem Jiřím Koláře - modernější koncepce divadla (ano světové drama).

Další

Karel Sabina (1813-1877)

Druh KHM, anarchista (s Josefem Václavem Fričem proti Rakousku), těžký život, konfident, zrádce.
- libreta ke Smetanovým operám Prodaná nevěsta, Braniboří v Čechách

Božena Němcová - romantické rysy v Babičce - Staré Bělidlo a postava babičky.